

хи удосконалення форм облікових реєстрів і податкової звітності, що позитивно позначаються на якості інформаційних потоків, прийняття оперативних управлінських рішень при оподаткуванні підприємства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16 липня 1999 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

Т. А. БУРОВА, О. М. ВОЛКОВИЦКА
Mykolaiv

IMPROVEMENTS ACCOUNT OF TAX PAYMENTS IN THE ENTERPRISE

The results of the study of accounting practices at the company tax payments and harmonization of financial accounting, developed ways to improve the accounting policy in respect of taxes and dues, including information models accounting of tax revenues and expenditures as part of income tax.

Keywords: tax payments, accounting policies, tax accounting, revenues, expenses, accounting records, tax reporting, harmonization.

Т. А. БУРОВА, О. Н. ВОЛКОВИЦКАЯ
г. Николаев

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА НАЛОГОВЫХ ПЛАТЕЖЕЙ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Приведены результаты исследования практики организации учета налоговых платежей на предприятии и их гармонизация с финансовым учетом; разработаны пути совершенствования учетной политики по налогам и сборам; в том числе информационные модели учета налоговых доходов и расходов в составе налога на прибыль.

Ключевые слова: налоговые платежи, учетная политика, учет, доходы, расходы, учетные регистры, налоговая отчетность, гармонизация.

Стаття надійшла до редколегії 18.02.2014

УДК 657.4

Є. П. ГНАТЕНКО, Т. А. БУРОВА
м. Миколаїв

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ВИТРАТИ»

Наведено результати досліджень сутності та змісту поняття «витрати», здійснено аналіз даної економічної категорії. Сформовано позицію стосовно досліджуваної проблематики.

Ключові слова: витрати, затрати, середні затрати, витрати виробництва, витрати обігу, людські витрати.

Постановка проблеми. Виробництво та реалізація продукції будь-якого підприємства України потребують трудових, матеріальних і грошових витрат. Витрати підприємства на спожиті засоби виробництва, предмети праці й оплату праці працівників, виражені у грошовому виразі, утворюють собівартість продукції. Процес виробництва завжди пов'язаний з використанням робочої сили та засобів

виробництва, які втілюються в продукт. Останній характеризується корисністю (споживною вартістю) і трудомісткістю, тобто певною кількістю затраченої праці. Чим продуктивніша праця, тим нижча трудомісткість одиниці створеного продукту. В умовах ринкової економіки виникає проблема у визначенні витрат, їх розподілу за об'єктами та забезпечення мінімізації, а це потребує управ-

ління ними в умовах конкуренції, визнання доцільності та досягнення необхідної їх прибутковості. Причому завдання полягає у їх мінімізації та досягненні такого рівня, за яким витрати визнаються споживачами й приносять відповідний прибуток виробникам.

Витрати виробництва є тим, у що обходиться створення продукту підприємству. Водночас суспільні витрати на створення продукту включають також додаткову працю, втілену в додатковому продукті. Як науковці так і практики по різному трактують дане поняття, тобто немає єдиного тлумачення поняття даної категорії [12; 16]. Тому в сучасних умовах господарювання великого значення набуває правильне визначення поняття «витрати».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велику увагу економічній категорії «витрати» приділяли такі вітчизняні вчені, як А. І. Алексеева, І. А. Бланк, М. Г. Грещак, О. Н. Котенева, С. А. Котлярова, С. В. Мочерний, Ю. С. Погорелова, Г. О. Партина, В. А. Сідун, Л. Г. Цимбалюк та інші. Ці теоретики і практики зробили вагомий внесок у розвиток термінології, пов'язаної з витратами та її застосування в економічних науках.

Проте ще й досі залишилось чимало незгоджених і недостатньо досліджених питань щодо визначення поняття «витрати».

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення сутності та змісту поняття «витрати», та формування власної позиції стосовно досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Витрати є загальноекономічною категорією, що характеризує використання різних речовин і сил природи в процесі господарювання. Під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Економічні витрати будь-якого ресурсу, обраного для виробництва продукції, дорівнюють його вартості при найкращому із усіх можливих варіантів використання. Поняття економічних витрат обумовлено обмеженістю ресурсів у порівнянні з кількістю варіантів їх використання. З бухгалтерської точки зору витрати – це тільки конкретні витрати ресурсів.

Наявність різних точок зору на сутність витрат обумовлена різними підходами у поглядах на природу економічного буття взагалі,

і виробничого процесу, зокрема. Поєднуючи різні погляди видатних вчених економістів можна виділити два основоположних підходи щодо визначення економічної категорії «витрати» [3, с. 341].

Перший підхід визначення витрат базується на розумінні господарського життя з позицій трудової теорії вартості, що передбачає взаємодію в процесі виробництва трьох основних факторів (робочої сили, предметів праці та засобів праці) з подальшою інтерпретацією поняття вартості, її складових та структури. Дана точка зору на розкриття економічної категорії «витрати» була визначена і розкрита в економічній системі, а саме в працях видатних економістів Адама Сміта та Давида Рікардо. Сміт ввів поняття абсолютних витрат, а Рікардо – автор теорії порівняльних витрат. Термін «витрати» розуміли, як «середні суспільні затрати на одиницю, тобто вартість окремої одиниці продукції на середньому підприємстві, або середні затрати всіх підприємств відповідної галузі» [14; 15].

Другий підхід визначення витрат базується на ресурсному розумінні природи господарства, передбачаючи обмеженість всіх видів ресурсів і альтернативність варіантів застосування, і по-своєму визначає сутність вартості та її складових елементів. Даний підхід передбачає, що місце і роль витрат розглядається та розкривається в прикладному аспекті як складовий елемент ціни, що формується під дією сукупності факторів в системі функціонування ринку на основі зміни попиту і пропозиції [3].

Протягом другої половини XIX ст. в економічній системі категорію «витрати» розкрив К. Маркс. Його теорія витрат ґрунтується на двох принципових категоріях – витрати виробництва і витрати обігу. Він вважав, що «витрати виробництва – це видатки на виробництво, які повинні понести організатори підприємства з метою створення товарів і наступного отримання прибутку». Окрім цього К. Маркс категорію «витрати обігу» розшифрував, як таку, що у повній мірі пов'язана з процесом реалізації товарів. Додатковими витратами обігу є витрати на упаковку, сортування, транспортування і зберігання товарів. Чисті витрати не збільшують вартість товарів, а відшкодовуються після продажу з прибутку, створеного у процесі виробництва товарів [7].

В кінці XIX століття з'явилося ряд нових концепцій визначення витрат. У маржиналістів (Менгер, Візер) витрати розглядалися, як «психологічне явище, яке основане на граничній корисності». Вони стверджували, що сума, яку виплачує фірма за фактори виробництва, визначається граничною корисністю, якою вони володіють з точки зору продавця. Визначення витрат у маржиналістській економічній теорії відноситься до окремого підприємства, доходу та витрати якого розглядаються як функції від масштабу виробництва [9].

Інституціоналістська теорія витрат представлена у роботах Дж. К. Кларка та Джона А. Гобсона. Дж. К. Кларк займався проблемою накладних витрат, а отже досліджував різні їх типи: індивідуальні та суспільні, абсолютні, додаткові, фінансові, виробничі, довгострокові та короткострокові. Заслугою Джона А. Гобсона є те, що він ввів поняття «людських витрат, які вимірюються якістю та характером трудових зусиль, здібностями осіб, які роблять дані зусилля, а також з точки зору розподілу праці в суспільстві» [9].

Неокласичні концепції витрат виробництва, представниками якої є вчені Дж. Тобін, Ф. Хан, Н. Калдор та інші, розглядають категорію витрат, як суму затрат (постійних та змінних) на придбання факторів виробництва [3].

Сучасний економіст Покропивний С. Ф. стверджує, що «витрати утворюються в процесі формування та використання ресурсів для досягнення певної мети, окрім цього, вони мають різне спрямування, але найбільш загальним і принциповим є поділ їх на інвестиційні та поточні (операційні) витрати, зв'язані з безпосереднім виконанням підприємством своєї основної функції – виготовлення продукції (надання послуг)» [3].

Питаннями формування витрат на підприємстві також займається Нападовська Л. В. Вона відокремлює дві категорії – «витрати» та «затрати». До витрат відносить термін «витрати», як зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов'язань підприємства, що веде до зменшення капіталу. Тобто витрати підприємства повністю пов'язані з використанням (відтоком) грошових коштів. Категорію «затрати» Нападовська Л. В. розкриває як вартісний вираз використаних у процесі діяльності підприємства (установи, організації) матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів [16].

Крушельницька О. В. категорію «витрати» розглядає, як «грошову оцінку матеріальних та інших коштів, що витрачаються підприємством на виробництво та реалізацію продукції». До основного застосування витрат вона відносить розрахунок собівартості продукції, а до прикладу витрат – вартість сировини та матеріалів, заробітна плата, витрати на утримання і експлуатацію обладнання [4].

Лень В. С. під витратами виробництва вважає «матеріальні і грошові кошти, витрачені з метою одержання доходу» [5].

Мних Є. В. вважає, що витратами є матеріально-речовинні, трудові та інші ресурси, цінність яких визначається на ринку і саме з ними пов'язана діяльність господарюючого суб'єкта [6].

Трактування поняття «витрати» в національних та зарубіжних стандартах з бухгалтерського обліку майже однакове так як основою для розробки національних стандартів були міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО). За МСБО витрати – це зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду, що відбувається у формі вибуття або використання активів чи збільшення зобов'язань, що веде до зменшення власного капіталу підприємства за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [8]. За НП(С)БО 1 витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками) [10]. За П(С)БО 16 витрати – зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [11].

Згідно Податкового кодексу України витрати – це сума будь – яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, здійснюваних для продовження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів, або зменшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником) [13]. Такі витрати спрямовані на здійснення господарської діяльності платника податку (підприємця).

Як видно з досліджень, економісти «витрати» вважають багатограним явищем. Стосовно визначення даної категорії і досі тривають дискусії. У ринковій економіці витрати, їх формування та організація повинна означати створення єдиної, раціональної, чітко та безперервно функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами.

Висновки і перспективи досліджень. Отже, існує дуже багато суджень щодо визначення економічної категорії «витрати». У вітчизняній економічній літературі трактування категорії «витрати» не є однозначним. В зв'язку з цим перед здійсненням виробничої діяльності будь-яке підприємство України повинно точно визначитись з сутністю поняття «витрати», при цьому необхідно дотримуватися законодавчої бази країни, в тому числі, спеціалізованих нормативних актів, що регулюють визначення даної категорії.

Важливою умовою успішної діяльності підприємств є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво, внаслідок чого зросте конкурентоздатність продукції та стане реальним досягнення довгострокового економічного зростання підприємств. В зв'язку з цим виникає потреба подальшого дослідження економічної категорії «витрати» їх класифікації, формування та обліку на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку : в 2 ч. : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Облік і аудит» / Ф. Ф. Бутинець ; ред. Л. Л. Горьцька. — Житомир : Рута, 2006. — Ч. 1. — 2006. — 511 с.
2. Голов С. Ф., Костенко В. М. Бухгалтерський облік за Міжнародними стандартами / С. Ф. Голов, В. М. Костенко. — К. : Екаутінг, 2008. — 384 с.

3. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. д-ра екон.наук, проф. С. Ф. Покропивного. — К. : КНЕУ, 2003. — 608 с.
4. Крушельницька О. В. Управління матеріальними ресурсами: дод. до кн. на CD : навч. посіб. / О. В. Крушельницька. — К. : Кондор, 2003. — 162 с.
5. Лень В. С. Управлінський облік : навч. посіб. / В. С. Лень. — К. : Знання — Прес, 2003. — 287 с.
6. Мних Є. В. Економічний аналіз : підруч. / Є. В. Мних. — К. : Центр навчальної літератури, 2003. — 412 с.
7. Маркс К. Капітал / К. Маркс. — М. : Прогресс, — 1950. — Т. II. — 445 с.
8. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / [За ред. С. Ф. Голова ; пер. с англ.]. — К., 2000. — Ч. 2. — 1272 с.
9. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник / Г. Н. Климко, В. П. Нестеренко, Л. О. Канищенко та ін.; За ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К. : Вища шк. — Знання, 1997. — 743 с.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», від 31.12.99 р. № 318 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
12. Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: Монографія. — К. : УБС НБУ, 2008. — 219 с.
13. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.
14. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо // Антология экономической классики. — М. : Экономика, 1991. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.bibliotekar.ru/istoria-economicheskikh-ucheniy-1/47.htm.
15. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит // Антология экономической классики. — М. : Экономика, 1991. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.bibliotekar.ru/istoria-economicheskikh-ucheniy-1/45.htm.
16. Теорія бухгалтерського обліку : монографія / Л. В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандлер, Р. Матезіч та ін.; за заг. ред. Л. В. Нападовської. — К. : Київ, 2008. — 735 с.

У. Р. GNATENKO, Т. А. BUROVA
Mykolaiv

BASIC APPROACHES TO UNDERSTANDING THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF «COST»

Results of research on the essence and content of the notion of «cost», the analysis of this category. Formed position regarding the studied issues.

Keywords: average costs, production costs, resources, labor costs.

Е. П. GNATENKO, Т. А. BUROVA
г. Николаев

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ ПОНИМАНИЯ СУЩНОСТИ ПОНЯТИЯ «ЗАТРАТЫ»

Приведены результаты исследований сущности и содержания понятия «затраты», осуществлен анализ данной экономической категории. Сформирована позиция относительно исследуемой проблематики.

Ключевые слова: средние затраты, издержки производства, ресурсы, трудовые затраты.

Стаття надійшла до редколегії 20.01.2014